

Ferenc pápa beszéde – Találkozás az állami hatóságok, a társadalmi élet és a diplomáciai testület képviselőivel

DOI: 10.14267/VILPOL2023.02.02

Forrás: <https://katolikus.hu/cikk/ferenc-papa-beszede—talalkozas-az-allami-hatosagok-a-tarsadalmi-elet-es-a-diplomaciai-testulet-kepviseloivel>

A Szentatya első beszéde, melyet az állami hatóságok, a társadalmi élet és a diplomáciai testület képviselőivel történt találkozásakor mondott. A beszédet teljes terjedelmében közöljük.

Tisztelt Köztársasági Elnök Asszony, Tisztelt Miniszterelnök Úr,

A Kormányzat és a Diplomáciai Testület mélyen tisztelt Tagjai, A társadalmi élet kiváló Vezetői és Képviselői, Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Szívből üdvözlöm Önöket, és köszönöm Elnök asszony köszöntését, kedves és mélyértelmű szavait. A politika a városból, a poliszból, az együttélés, a jogok garantálása és a kötelességek tiszteletben tartása iránti kézzelfogható szenvedélyből születik. Kevés olyan város van, ami segíti a gondolkodásunkat erről, mint ahogy Budapest, amely nemcsak méltóságteljes és életerős főváros, hanem a történelemnek is központi helye: évszázadok jelentős fordulópontjainak tanúja, a jelen és a jövő főszereplője. Itt, ahogy egyik nagy költőtök írta: „A Dunának, mely múlt, jelen s jövő, egymást ölelik lágy hullámai” (József Attila: A Dunánál). Ezért szeretnék néhány gondolatot megosztani, Budapestet mint a történelem, a hidak és a szentek városát szemlélve.

1. A történelem városa. Ez a főváros ősi eredetű, amit a kelta és római kori maradványok is bizonyítanak. Pompája azonban a modern korba kalauzol, amikor az Osztrák-Magyar Monarchia egyik fővárosa volt, abban a békeidőben, amelyet belle époque-nak neveznek, és amely a monarchia létrejöttének éveitől egészen az első világháborúig tartott. A béke mellett a város fájdalmas konfliktusokat élt meg: nemcsak réges-régi megszállásokat, hanem a múlt században a náci és a kommunista diktatúra alatti erőszakot és elnyomást – hogyan is lehetne 1956-ot elfelejteni? A második világháború idején pedig a lakosság tízezreinek deportálását, a megmaradt zsidó származású lakosság gettóba zárását és a rengeteg vérengzést. Ekkoriban sok igaz ember élt itt – ehelyütt gondolok például Angelo Rotta nunciusra –, lenyűgöző volt a kitartásuk és nagy az újjáépítés melletti elkötelezettségük, így Budapest ma az egyik olyan európai város, ami nagy számú zsidó lakossággal bír, egy olyan ország központja, amely ismeri a szabadság értékét és amely miután a diktatúrákért magas árat fizetett, küldetesként magában hordozza a demokrácia kincsének és a béke álmának őrzését.

Ennek kapcsán szeretnék Budapest alapítására utalni, amelyről ebben az évben ünnepélyesen emlékeznek meg. Ez ténylegesen 150 évvel ezelőtt, 1873-ban történt három város, a Duna nyugati partján fekvő Buda és Óbuda, valamint a túlsáron fekvő Pest egyesítésével. A kontinens szívében fekvő nagy főváros születése Európa közös útját idézi fel, ahol Magyarország is otthonra lelt. A háború utáni időszakban Európa az Egyesült Nemzetek Szervezetével a közösen kitűzött célban azt

a nagy reményt képviselte, hogy a nemzetek közötti szorosabb kötelékek megakadályozzák a további konfliktusokat. Sajnos nem így történt. Abban a világban azonban, amelyben élünk, a közösségi politika és a multilateralizmus iránti szenvedély mintha már a múlté lenne: úgy látszik, végig kell néznünk, ahogy a béke álmát éneklő kórusnak sajnálatosan leáldozik, miközben a háború szólistái törnek utat maguknak. Általánosságban elmondható, hogy a nemzetek közötti békés és stabil közösség felépítése iránti lelkesedés mintha eltűnt volna az emberek fejéből, miközben új mozgástereket jelöltek ki, megjelentek az ellentétek, fellángolt a nacionalizmus és az ítélkezés, a kommunikáció hangneme pedig elmérgesedett. Nemzetközi szinten úgy tűnik, hogy a politika a problémák megoldása helyett inkább az indulatokat szítja, megfélemezve a háború borzalmi után elért érettségről, visszafejlődve egyfajta háborús infantilizmusba. A béke azonban soha nem a stratégiai érdekek követéséből fog fakadni, hanem olyan politikából, amely képes az egészet, mindenki érdekeit szem előtt tartani: odafigyelve az emberekre, a szegényekre és a jövőre; nem csupán a jelen hatalmára, nyereségére és lehetőségeire.

Ebben a történelmi helyzetben Európa szerepe alapvető jelentőségű. Mivel történelmének köszönhetően az emberiség közös emlékezetét képviseli, arra hivatott, hogy betöltse az ennek megfelelő hivatást: gyűjtse egybe az elszakadtakat, fogadja be a népeket és senkit se tartson meg örökre ellenségének. Ezért elengedhetetlen, hogy újra felfedezzük az európai lelket: az alapító atyák lelkesedését és álmát, olyan államférfiakét, akik tudtak a saját korukon, a nemzeti határokon és a közvetlen szükségleteken túlra tekinteni és olyan diplomáciát kialakítani, amely képes volt egységet alkotni ahelyett, hogy a szakadékokat szélesítette volna. Arra gondolok, amikor De Gasperi egy kerekasztal-beszélgetésen, amelyen Schuman és Adenauer is részt vett, azt mondta: „Önmagáért, és nem másokkal szemben fogalmazzuk meg az egységes Európát... az egységért dolgozunk, nem pedig a megosztottságért” (Hozzászólás az Európai Kerekasztal ülésén, Róma 1953. október 13.). És Schuman szavait idézve ugyanerről: „Az, amivel egy jól szervezett és életteli Európa hozzá tud járulni a civilizációhoz, elengedhetetlenül szükséges a békés kapcsolatok fenntartásához, mert – emlékezetes szavak! – a világbékét csak úgy lehet megőrizni, ha az azt fenyegető veszélyekkel arányban álló kreatív erőfeszítéseket teszünk” (Schuman-nyilatkozat, 1950. május 9.). Korunk történelmi időszakában számtalan veszély leselkedik ránk, de felteszem a kérdést – gondolva a meggyötört Ukrajnára is –: vajon hol vannak a békét szolgáló kreatív erőfeszítések?

2. Budapest a hidak városa. Fentről szemlélve a „Duna gyöngyszeme” éppen a hídjainak köszönhetően mutatja meg különlegességét, amelyek összekötik a város részeit, harmóniát teremtve a város és a nagy folyó karaktere között. Ez a környezettel való harmónia elismerést kelt bennem ennek az országnak az elkötelezett ökológiai gondossága iránt. A különböző valóságokat összekötő hidak azonban azt is sugallják, hogy el kellene gondolkodnunk az egység fontosságán, amely nem egyformaságot jelent. Budapesten ezt mutatja a több mint húsz kerület figyelemre méltó sokfélesége. Még a huszonhét nemzetet tömörítő Európa számára is, amely a népek közötti hidakra épül, szükséges mindegyikük hozzájárulása anélkül, hogy ez bármelyikük egyediségét csorbítaná. Ebben a tekintetben az egyik alapító atya jósolta meg: „Európa létezni fog, és semmi sem fog elveszni abból, ami az egyes nemzetek dicsőségét és boldogságát jelenti. Éppen egy

nagyobb társadalomban, egy erősebb harmóniában tud az egyén érvényesülni” (a fent idézett hozzászólásból). Erre a harmóniára van szükségünk: egy olyan egészre, amely nem nyomja agyon a részeket, és olyan részekre, amelyek jól illeszkednek az egészbe, de megőrzik saját identitásukat. Jelzésértékűek ebben a tekintetben a magyar Alaptörvény megfogalmazásai: „Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki”, illetve: „Hisszük, hogy nemzeti kultúránk gazdag hozzájárulás az európai egység sokszínűségéhez.”

Tehát egy olyan Európára gondolok, amely nem válik a részeinek túszává és az önmagára hivatkozó populizmus áldozatává, de nem is válik cseppfolyós, sőt gáznemű dologgá, egyfajta absztrakt szupranacionalizmus képviselőjévé, amely nem vesz tudomást a népek életéről. Ez az „ideológiai gyarmatosítás” alantas útja, amely eltünteti a különbségeket – mint az úgynevezett gender-kultúra esetében – vagy a szabadság beszűkített fogalmait helyezi az élet valósága elé, például vívmányként dicsekedve az értelmetlen „abortuszhoz való joggal”, ami mindig tragikus vereséget jelent. Ehelyett milyen csodálatos, ha egy személy- és emberközpontú Európát építünk, ahol hatékony születés- és családpolitika működik, mint amelyet ebben az országban oly gondosan művelnek, ahol a különböző nemzetek egy családot alkotnak, amelyben mindegyikük növekedését és egyediségét ápolják. Vannak olyan országok Európában, ahol az átlagéletkor 46-48 év. Budapest leghíresebb hídja, a Lánchíd segít abban, hogy egy ilyen Európát képzeljünk el, egy sok különböző láncszemből állót, amelyek az összetartozásban találják meg szilárdságukat. Ebben segítségünkre van a keresztény hit, és Magyarország „hídépítő” lehet, kihasználva sajátos ökumenikus jellegét: itt különböző felekezetek élnek egymás mellett, ellentétek nélkül – emlékszem az összejövetelre, melyen együtt voltam velük másfél évvel ezelőtt –, tisztelettudóan, építő szellemben együttműködve. Lélekben és a szívemben a pannonhalmi apátság, az ország egyik nagy lelki emlékműve felé fordulok, az imádság helye és a testvériség hídja felé.

3. Ez elvezet az utolsó szemponthoz: Budapest a szentek városa – az Elnök Asszony Szent Erzsébetről beszélt –, ahogyan ezt ebben a teremben ez az új festmény is sugallja. Nem tudunk nem gondolni Szent Istvánra, Magyarország első királyára, aki akkor élt, amikor Európában a keresztények teljes közösségben éltek; szobra a Budai Várban védelmezően a város fölé magasodik, a főváros szívében álló, neki szentelt bazilika pedig az esztergomi bazilikával együtt az ország legimpozánsabb egyházi épülete. A magyar történelem tehát életszentséggel fémjelezve született, és nemcsak egy király, hanem egy egész királyi család, az uralkodó, hitvese, Boldog Gizella és fia, Szent Imre szentsége által. Szent Imre intelmeket kapott atyjától, amelyek egyfajta végrendeletet jelentenek a magyar nép számára. Ma megígérték nekem, hogy kapok majd egy példányt belőle, várom is! Néhány nagyon aktuális sort találhatunk benne: „Arra kérek, hogy mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem az idegenekhez is.” Szent Istvánt az őszinte keresztény szellem vezeti, amikor ezt írja: „A szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz”, és a gondolatot ezzel zárja: „Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen” (Intelme, X). Ily módon elválaszthatatlanul összekapcsolja az igazságot és a szelídséget. Ez a hit nagy tanítása: a keresztény értékekről nem lehet mereven és bezárkózva tanúságot tenni, mert Krisztus igazsága a szelídséget és a kedvességet jelenti a Boldogságok

szellemében. Innen fakad az a magyar népi jóság, amely a köznyelv bizonyos kifejezéseiben is megnyilvánul, mint például: „jónak lenni jó”, és „jobb adni, mint kapni”.

Ez nemcsak a szilárd identitás gazdagságáról árulkodik, hanem a mások iránti nyitottság szükségességéről is, amint azt az Alaptörvény is elismeri, amikor kimondja: „Tiszteljük más népek szabadságát és kultúráját, együttműködésre törekszünk a világ minden nemzetével.” És megerősíti: „A Magyarországon élő nemzetiségeket és népcsoportokat a magyar nemzet részének tekintjük”, valamint elkötelezi magát a nemzetiségek és népcsoportok nyelvhasználatára és saját kultúrájuk ápolására és védelmére mellett. Ez valóban evangéliumi perspektíva és ellensúlyozza azt a bizonyos – olykor a saját hagyományok, sőt, a hit nevében megindokolt – tendenciát, hogy az ember bezárkózik önmagába.

Az Alaptörvény néhány határozottan keresztény szellemiségű szóval azt is kimondja: „Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének köteleességét.” Ez a magyar életszentség történetének folytatására utal, amelyről a főváros számos kultuszhelye beszél: az első királytól, aki lefektette az egymás mellett élés alapjait, eljutunk egy hercegnőig, aki ezt az építményt további méltóságra emelte. Ő Szent Erzsébet, akinek tanúságtétele minden földre eljutott. Hazátok e leánya huszonnégy éves korában halt meg, lemondva minden vagyonáról és mindenét szétosztva a szegények között. Az általa épített kórházban a legvégsőkig a betegek ápolásának szentelte magát: ő az evangélium fénylő drágaköve.

Tisztelt Vezetők, szeretnék köszönetet mondani Önöknek az ezen értékek által inspirált karitatív és oktatási intézmények támogatásáért, amelyekben a helyi katolikus közösség munkálkodik, valamint a világban, különösen is a Szíriában és Libanonban élő, sok megpróbáltatásnak kitett keresztényeknek nyújtott konkrét segítségért. Az állam és az egyház közötti termékeny együttműködés gyümölcsöző, azonban meg kell őriznie a megfelelő határokat, hogy ilyen is maradjon. Fontos, hogy minden keresztény emlékezzen erre, az evangéliumot tartsa viszonyítási pontnak, ragaszkodjon a szabad és felszabadító jézusi döntésekhez és ne köteleződjön el a hatalom sajátos logikája mellett. Ebből a szempontból jó az egészséges szekularizáció, ami nem azonos a széles körben elterjedt, minden szakrális szempontra allergiás és önmagát a profit oltárán feláldozó szekularizációval. Azok, akik kereszténynek vallják magukat, a hitvallókkal együtt elsősorban arra kaptak meghívást, hogy tanúságot tegyenek és együtt járjanak mindenkivel, ápolva az evangélium által ihletett humanizmust, amely két alapvető forrásból fakad: magunkra mint az Atya szeretett gyermekeire tekinteni és mindenkit testvérként szeretni.

Ebben az értelemben Szent István a testvériség csodálatos szavait bírta fiára, mondván, „ékesíti az országot” az, aki eltérő nyelvvél és szokásokkal érkezik oda. „Mert – írta – az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak” (Intelmek, VI). Ez a téma, a befogadás, ami napjainkban sok vitára ad okot, minden bizonnyal összetett. Azonban azok számára, akik keresztények, az alapvető viszonyulás nem lehet más, mint amit Szent István hátrahagyott, ezt tanulva Jézustól, aki azonosította magát a befogadandó idegennel (vö. Mt 25,35). Krisztusra gondolva, aki jelen van a konfliktusok, a

szegénység és az éghajlatváltozás elől menekülő, kétségbeesett testvéreink sokaságában, kell a problémával foglalkoznunk kifogások és halogatás nélkül. Ez egy olyan kérdés, amellyel együtt, közösen kell szembenéznünk, azért is, mert ott, ahol élünk, a hatásai előbb vagy utóbb mindenkit érinteni fognak. Ezért sürgető, hogy mint Európa, biztonságos és törvényes utakon, közös eljárasmódokon dolgozzunk egy olyan sorsfordító kihívással szemben, amelyet nem lehet elutasítással megfékezni, hanem csak elfogadni, hogy olyan jövőt teremthessünk, amely ha nem közös jövőnk lesz, akkor nem lesz. Ez pedig azokat hívja az élre, akik Jézust követik és az evangéliumi tanúk példáját akarják utánozni.

Nem lehet felsorolni Pannonia Sacra valamennyi nagy hitvallóját, de szeretném legalább Szent Lászlót és Szent Margitot megemlíteni, továbbá utalnék a múlt század néhány nagyszerű alakjára, mint Mindszenty József, Boldog Apor Vilmos és Boldog Meszlényi Zoltán vértanú püspökökre, valamint Boldog Batthyány-Strattmann Lászlóra. Ők, megannyi különböző hitvallású igaz emberrel együtt, Hazátok atyái és anyái. Rájuk szeretném bízni ennek a számomra oly kedves országnak a jövőjét. És miközben megköszönöm, hogy meghallgattátok, amit el akartam mondani – köszönöm türelmeteket! –, szeretnék biztosítani benneteket közelségemről és imáimról minden magyarért, külön is gondolva azokra, akik az anyaországon kívül élnek, és megemlékezve mindazokról, akikkel életem során találkoztam és akik oly sok jót tettek velem. A magyar szerzetesközösségre is gondolok, akiket Buenos Airesben segítettem. Isten, áldd meg a magyart!

Budapest, Egykori Karmelita Kolostor, 2023. április 28.